

До спеціалізованої вченої ради
Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Тильчика В'ячеслава В'ячеславовича на дисертацію Пилипенко Оксани
Юріївни «Адміністративно-правове забезпечення формування та
реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного
стану», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації. На теперішній час система законодавства, що регулює порядок здійснення процедур забезпечення реалізації державної політики в сфері нотаріату характеризується своєю розгалуженістю, оскільки представлена великою кількістю підзаконних нормативних актів, більшість з яких приймаються Міністерством юстиції України. Переосмислення взаємин публічного та приватного секторів торкнулось усіх сфер суспільного буття, включаючи паралелі діяльності суб'єктів, що надають публічні послуги, до яких належать нотаріуси. Специфіка завдань, що стоять перед нотаріатом опосередковує потребу окреслення усіх зрізів їх діяльності та забезпечення реалізації державної політики в сфері нотаріату, включаючи процедурний аспект. Фактичне втілення означеного на тлі впровадженого правового режиму воєнного стану сприятиме визначенню функціональних можливостей нотаріуса в межах правового поля.

У зв'язку з чим, існує необхідність у комплексному дослідженні адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного стану, а також розроблення на

цій основі пропозицій і рекомендацій для удосконалення законодавства в досліджуваній сфері та практики його реалізації.

Про актуальність теми дисертаційного дослідження свідчить і те, що робота відповідає основним положенням Стратегії реформування системи державної служби в Україні; Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад; Концепції формування та розвитку вищого корпусу державної служби, а також Стратегії реформування державного управління України. Тема дисертації відповідає перспективним напрямам кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженим рішенням Президії НАПрН України від 18 жовтня 2013 року № 86/11.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Достовірність висновків та наукових положень дисертації обумовлюється їх відповідністю тим тенденціям функціонування та розвитку національних систем права як України, так й інших європейських держав.

До того ж, обґрунтованість основних наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, визначається проаналізованою дисертанткою значною кількістю джерел, а також правильно обраною гносеологічною основою дослідження, що включає низку принципів, підходів та методів наукового пізнання.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційної роботи. Структура дисертаційного дослідження, ґрунтується на комплексному підході до удосконалення визначення сутності адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного стану. Розділи дисертації поєднані загальною науковою метою і в них, відповідно до завдань дослідження, розкривається його об'єкт і предмет.

Здобувачка опрацювала значний масив загальнонаукової та спеціальної літератури, нормативних актів. На підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців прийшла до власних висновків.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавчі акти України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується правильним вибором методологічної бази, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання.

В основі методологічної конструкції дисертаційної роботи лежить системний аналіз, завдяки якому визначено напрями дослідження адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного стану. Діалектичний метод дозволив встановити правове регулювання державної політики у сфері нотаріату та вплив на його стан дії правового режиму воєнного стану (підрозділ 1.3, розділ 3). За допомогою логіко-системного методу сформульовано й поглиблено понятійний апарат, який використано в дисертації (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою формально-догматичного методу здійснено змістовний аналіз норм чинного законодавства, що закріплюють роль професійного самоврядування нотаріусів у формуванні державної політики у сфері нотаріату (підрозділ 3.2); окреслено напрями оптимізації законодавства, що регулює механізм забезпечення державної політики у сфері нотаріату (розділ 2). Формально-логічний метод використано для аналізу змістових складників механізму державної політики у сфері нотаріату (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Структурно-функціональний метод допоміг проаналізувати розвиток та стан наукової думки щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату (підрозділ 1.1). Для з'ясування сутності,

виокремлення принципів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату на сучасному етапі застосовано прийоми логічного методу (підрозділ 2.2). Застосування методів аналізу, моделювання і синтезу дозволило сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства, яким визначено адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату.

У розділі 1 «Теоретико-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату» проаналізовано стан наукової думки щодо адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату, розглянуто поняття, завдання, функції державної політики, правове регулювання у сфері нотаріату.

У Розділі 2 «Механізм забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату» досліджено суб'єктів забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату, принципи, інструменти та процедури забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату.

У розділі 3 «Напрями оновлення державної політики у сфері нотаріату» здійснено дослідження інформаційно-комунікаційних технологій у сфері нотаріату, а також розглянуто роль професійного самоврядування нотаріусів у формуванні державної політики у сфері нотаріату.

Здобувачкою, обгрунтовано виокремлення трьох основних складників державної політики у сфері нотаріату: 1) формування передумов для здійснення нотаріальної діяльності (включатиме напрями: встановлення умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, прийняття нормативних актів підзаконного характеру у сфері нотаріату); 2) забезпечення належного здійснення нотаріальної діяльності (включатиме напрями: розробка порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; здійснення контролю за організацією нотаріату, проведення перевірок організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства;

визначення органів та осіб, які вчиняють нотаріальні дії, здійснюють контроль за організацією нотаріату, проводять перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; встановлення правил професійної етики нотаріусів); 3) супровідне матеріально-технічне забезпечення нотаріальної діяльності (включатиме напрями: визначення ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановлення переліку додаткових послуг правового і технічного характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, та встановлення розмірів плати за їх надання державними нотаріусами).

Запропоновано прийняти нормативно-правові акти та внести зміни до низки актів законодавства, зокрема:

1) ст. 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228, доповнити окремим абзацом, виклавши його в такій редакції:

– «забезпечення формування та реалізація державної політики в сфері нотаріату»;

2) прийняти Закон України «Щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором»;

3) розробити законопроект про внесення змін до законів України, якими регламентовано порядок вчинення нотаріальних дій, або до їх розділів «Прикінцеві положення» з метою їх ієрархічної уніфікації з прийнятими під час воєнного стану змінами на рівні підзаконних нормативно-правових актів у частині врегулювання деяких питань нотаріату в умовах воєнного стану. Зокрема, статтю 49 «Відмова у вчиненні нотаріальних дій» Закону України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року № 3425-XII доповнити ще одним пунктом, розширивши підстави, за яких нотаріус або посадова особа, яка вчиняє нотаріальні дії, відмовляє у вчиненні нотаріальної дії.

На основі вищезазначеного, можна зробити висновок, що сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів. Необхідно зазначити, що дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці цілісним комплексним дослідженням адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного стану. Насамперед, це сформульована дефініція такого поняття, як «державна політика у сфері нотаріату в умовах воєнного стану» як сукупність дій, державно-управлінських та безпекових заходів, прийнятих актів законодавства, спрямованих на врегулювання суспільних відносин у сфері нотаріату в умовах воєнного стану, реагування на сучасні виклики та загрози.

Вважаємо цілком виправданим висновок дисертантки про те, що теоретичні підходи до векторів державної політики у сфері нотаріату, які повинні: включати інноваційні рішення (в тому числі щодо переходу до єдиного нотаріату шляхом закріплення єдиного статусу нотаріуса за досвідом провідних європейських країн); базуватись на впровадженні електронного нотаріального документообігу; включати комплекс заходів, спрямованих на уніфіковане, зрозуміле та швидке здійснення нотаріальних та реєстраційних дій; сприяти розвитку нотаріату та пришвидшувати перехід України до цифрової держави; забезпечувати безперешкодний доступ до отримання якісних та доступних нотаріальних дій (у тому числі у регіонах з невеликою щільністю населення); забезпечувати соціальну функцію (зокрема, доступність базових нотаріальних дій для ВПО та соціально незахищених верств населення);

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових досліджень проблемних питань адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату;

– *правотворчості* – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яким урегульовано питання адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату;

– *правозастосовній діяльності* – з метою удосконалення питання адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату;

– *навчальному процесі* – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Нотаріат», у підготовці підрозділів підручників та навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей і наукових повідомлень.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні положення роботи знайшли відображення у 4 наукових статтях, з них 3 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Ознайомлення з друкованими науковими роботами автора свідчить про те, що результати дисертаційного дослідження повно висвітлені у наукових працях й апробовані в низці виступів на конференціях, а самі роботи опубліковані у зарубіжних наукових виданнях та у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом із тим, окремі положення дисертації є недостатньо аргументованими, дискусійними або такими, що потребують додаткового обґрунтування, у зв'язку з чим можливо сформулювати наступні зауваження.

1. У дисертаційному дослідженні авторка надає пропозиції прийняття Закону України «Щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з

державою-агресором». Водночас самого тексту проєкту Закону України «Щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором» або вимог до його структури в дисертації не запропоновано.

2. Погоджуємось із пропозицією автора щодо того, що межі процедурних відносин під час забезпечення реалізації державної політики у сфері нотаріату сформовано із взаємопов'язаних, доповнених, але самостійних однорідних відносин, які прийнято визначати на правовому рівні через діяльність органу державної виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування або іншого суб'єкта під час здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності у сфері нотаріату. Водночас, зважаючи на актуальність і практичне значення дисертації, здобувачці варто було додатково розробити пропозиції щодо оптимізації та розвитку взаємовідносин між органами нотаріату та органами державної виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування або іншого суб'єкта під час здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності у сфері нотаріату.

3. Дисертація би більше виграла, якщо було б наведено статистичні дані у довоєнний та воєнний період.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертанткою. Висловлені зауваження носять, в першу чергу, рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки даного дисертаційного дослідження, яке є завершеною науково-дослідницькою роботою, виконаною на належному науковому рівні. Автор провів плідне дослідження, продемонструвавши своє вміння глибокого аналізу наукових проблем у важливому напрямку науки адміністративного права. Джерельна база та методологія дослідження забезпечують ґрунтовний та досконалий аналіз обраної автором теми, а зроблені висновки, пропозиції та рекомендації є чіткими та переконливими. Результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері нотаріату в умовах воєнного стану» відповідає вимогам МОН України до дисертацій поданих на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її авторка, Пилипенко Оксана Юріївна заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор, проректор

з наукової роботи Київського університету

інтелектуальної власності та права

Національного університету

«Одеська юридична академія»

В'ячеслав ТИЛЬЧИК